

Complexnummer: 519656

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

De Gelder

Aantal complexonderdelen

10

Monumentnummers van complexonderdelen

519657, 519658, 519659, 519660, 519661, 519662, 519663, 519664, 519665, 529711

Woonplaats

Wijhe

Gemeente

Olst-Wijhe

Provincie

Overijssel

Locatie van het hoofdobject

Onder de Gelder 1, 8131 SG te Wijhe

Complexomschrijving

Omschrijving van het complex

De HISTORISCHE BUITENPLAATS DE GELDER ligt aan de oostrand van Wijhe en is ervan gescheiden door de spoorlijn Deventer - Zwolle; het complex bestaat uit een omgrachte huisplaats met een bouwhuis en een koetshuis; het huis De Gelder is in 1913 afgebroken; ter plekke is niet herbouwd; het park, dat met name ten westen en zuiden van de plaats gelegen is, is geometrisch van opzet en bestaat uit een rechthoekig lanenpatroon, dat een 18e-eeuwse oorsprong (mogelijk ouder) heeft; over het midden van de huisplaats loopt in oost-west richting de lange centrale as, die naar het westen z'n eindpunt vindt in de kerktoren van Wijhe en zich naar het oosten uitstrekt als een lange laan, die eindigt in een perceel productiebos; de noord-zuid lopende weg Onder de Gelder vormt samen met de hieraan evenwijdig stromende Zandwetering de westgrens van het park; de enige tot het beschermde complex behorende onderdelen ten oosten van deze grens zijn de zichtlaan en de duiventil in de akker ten noorden van deze laan. Naast de in de hoofdas gelegen toegangshek en -brug zijn er in het park nog drie andere hekken, de ijskelder, tuinsieraden, waaronder twee kanonnen, en de in 1910 gebouwde villa "Boslust" in het zuidwestelijke deel van het park; in de 19e eeuw heeft op bescheiden schaal enige verlandschappelijke plaats gevonden; zo is de zichtas op de kerktoren begrensd door golvende bosranden. Het complex wordt aan de noordkant begrensd door productiebossen en akkers van het landgoed zelf, aan de oostkant door de weg Onder de Gelder (behalve de uitstulpende zichtlaan en de akker met de duiventil), aan de zuidzijde door de nieuwe weg van Wijhe naar het oosten (Raalterweg) en in het westen door de spoorlijn. De buitenplaats De Gelder bestaat uit de volgende onderdelen: BOUWHUIS (1), PARKAANLEG (2), KOETSHUIS (3), HEKKEN (4A-4D), BRUGGEN en KEERMUUR (5), VILLA BOSLUST (6A) met SCHUUR (6B), IJSKELDER (7), DUIVENTIL (8) en TUINSIERADEN (9).

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Op de bij de omschrijving behorende kaart is de omgrenzing van het complex alsmede de aanduiding der onderdelen aangegeven.

Waardering

De HISTORISCHE BUITENPLAATS DE GELDER is van algemeen cultuurhistorisch belang vanwege:

- de ouderdom;
- de ontwikkelingsgeschiedenis;
- het nog duidelijk herkenbare 18e-eeuwse geometrische grondpatroon met de lange centrale as;
- het zeer rijke toegangshek in L XV-stijl, dat in z'n soort uniek is;
- vanwege de gaaf bewaarde en vrij zeldzame duiventil;
- de samenhang van de verschillende onderdelen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519657

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 november 2005
Kadaster deel/nr	82837/33

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Wijhe	Olst-Wijhe	Overijssel

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Wijhe	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Wijhe	F			5229

*Omschrijving***

Omschrijving

BOUWHUIS, deel van een ooit (naar het oosten) langer gebouw langs de noordelijke grachtarm, XVIIIa of ouder; bakstenen gebouw van één bouwlaag onder schilddak met grijze pannen; centraal op de nok een schoorsteen van latere datum; voorgevel met hoekrisalieten en een centrale deur met natuurstenen kalf waarboven een oeil-de-boeuf, horizontaal geplaatst en met geprofileerde natuurstenen omlijsting; links en rechts een meerruits venster met luiken met zandlopermotief beschilderd in de kleuren rood en wit; twee 20e-eeuwse dakkapellen; achterschild lager doorlopend.

Waardering

Het BOUWHUIS is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de functionele en cultuurhistorische waarden;
- als enig bouwkundig overblijfsel uit de tijd van het oude in 1913 afgebroken huis.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Bijgebouwen kastelen enz.	Bouwhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519658

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 november 2005
Kadaster deel/nr	82837/18

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Wijhe	Olst-Wijhe	Overijssel

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Wijhe	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Wijhe	F			5367
Wijhe	F			5860
Wijhe	F			5717
Wijhe	F			5710
Wijhe	F			5229
Wijhe	F			6421

*Omschrijving***

Omschrijving onderdeel 2: PARKAANLEG.

De PARKAANLEG bestaat uit:

- huisplaats met gracht;
- centrale as;
- geometrisch park.

ad a.: de huisplaats, in wezen van middeleeuwse oorsprong, is een rechthoekig eiland gelegen in een brede gracht van dezelfde vorm; centraal op de westelijke helft van het eiland stond tot 1913 het huis De Gelder, dat eveneens een middeleeuwse oorsprong had; op het eiland staan nu alleen nog het bouwhuis en het koetshuis (zie onder 3); een brug met hek (zie onder 4 en 5) geven over de oostarm van de gracht toegang tot de huisplaats; deze is eenvoudig ingericht met grasvelden en enkele nieuwe hagen; de oost-west lopende centrale as loopt midden over het eiland, door het hek en over de bruggen. De zuid-, west- en noordarm van de gracht zijn beduidend breder dan de oostarm; de westarm heeft aan de buitenoever in het midden een apsidiale uitstulping; de oostarm heeft aan de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

binnenzijde een bakstenen keermuur (zie onder 5); de andere oevers bestaan uit aarden taluds.

ad b.: de centrale as loopt dwars over het eiland (en vroeger door de centrale gang van het verdwenen huis): in westelijke richting over de grachtapsis en de daarachter gelegen grasbaan tot aan de spoorlijn; de blik eindigt bij de kerktoren van Wijhe; de grasbaan wordt aan beide zijden begrensd door een golvende bosrand van oud loofhout; in oostelijke richting leidt de as door het toegangshek en over de twee bruggen (zie onder 5); aan de oostkant van Onder de Gelder gaat de as als rechte eikenlaan verder en eindigt ong. 800 m. verder in een bosperceel; de laan is onverhard en is beplant met enkele rijen zomereik. Ten noorden van de laan ligt aansluitend aan Onder de Gelder een akker met ornamentele duiventil, die binnen de begrenzing valt.

ad c.: het eigenlijke park, dat ten zuiden en zuidwesten van de omgrachte huisplaats ligt, heeft nog zijn 18e-eeuwse structuur bewaard; het terrein wordt door een patroon van loodrecht op elkaar staande lanen verdeeld in rechthoekige bospercelen; vanuit het huis gezien liepen er vroeger nog twee diagonale lanen naar het zuid- en noordwesten; slechts een deel ervan is nog herkenbaar; de lanen zijn met name met eik en beuk beplant in enkele rijen; in het zuidwestelijke parkdeel is rond 1910 de villa Boslust gebouwd (zie onder 6).

Waardering

De PARKAANLEG is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de in grote lijnen nog aanwezige 18e-eeuwse structuur met als hoofdmoment de lange zichtas;
- vanwege de landschappelijk-visuele waarden, vooral ook in samenhang met het dorp Wijhe;
- vanwege de cultuurhistorische waarden.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519659

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 november 2005
Kadaster deel/nr 82837/27

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Wijhe Olst-Wijhe Overijssel

Locatiennaam Locatieomschrijving
Wijhe

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Wijhe F 5229

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 3: KOETSHUIS.

KOETSHUIS, XIXd, mogelijk gedeeltelijk ouder; op de noordoostpunt van het eiland; in historiserende stijl- 17e eeuw- gebouwd; baksteen, twee bouwlagen onder zadeldak met grijze pannen; getrapte voorgevel met dubbele lichtgetoogde inrijdeur; daarboven een rij van drie kleine getoogde vierruits vensters; sluit- en aanzetstenen in de ontlastingsbogen; daarboven - in de trapgevel op zolderniveau- twee vensters van hetzelfde type, en in de nok een rond venster; achtergevel is tuitgevel.

Waardering

Het KOETSHUIS is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de functionele en cultuurhistorische waarden;
- vanwege de historiserende architectuur.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Bijgebouwen kastelen enz. Koetshuis(L)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519660

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 november 2005
Kadaster deel/nr	82836/135

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Wijhe	Olst-Wijhe	Overijssel

Locatiennaam	Locatieomschrijving
Wijhe	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Wijhe	F			5229

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 4: HEKKEN.

HEKKEN, te weten:

- A. inrijhek oost;
- B. inrijhek zuid;
- C. hek Raalterweg;
- D. hek in opslag.

ad A: het officiële inrijhek in de hoofdas, op de keermuur aan het einde van de brug over de gracht (zie onder 5), midden XVIII; twee hardstenen pijlers (i.e. platen op een kern van baksteen) met voluutvormige massief-hardstenen zijstukken, rijk gedecoreerd met L.XV-motieven: gekrulde schelp- en bladvormen; pijlers bekroond door vaasachtige sierstukken, samengesteld uit genoemde vormen; rijke smeedijzeren hekvleugels, naar het midden hoger wordend; zijstukken overvloedig bezet met 4- en 5-tandige "prikkers"; verder ter afschrikking hangt aan een ketting op elke pijler een bol van drie gepunte ijzeren hoepels; op de rechter pijler een luidklok.

ad B: in de uiterste zuidwesthoek van het park het inrijhek vanuit het dorp: twee hardstenen pijlers (platen steen op bakstenen kern) bekroond door ronde dekselvazen, midden XVIII; smeedijzeren zijstukken en hekvleugels, die naar het midden toe lager worden.

ad C: aan de Raalterweg als toegang tot één der dwarslanen: eenvoudig laag ijzeren spijlenhek, XIXc; ijzeren wangen/zijstukken van radiaal uitwaaijende spijlen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

ad D: in opslag: eenvoudig laag hekwerk met gepunte spijlen, XIXd, afkomstig van het landgoed; smeedijzer met gietijzeren gekroonde monogrammen De Vos van Steenwijk.

Waardering

De HEKKEN zijn van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de grote architectonische rijkdom van -met name- de inrijhekken;
- als functionele en ornamentale onderdelen van het complex.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Monumentnummer*: 519661

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 november 2005
Kadaster deel/nr	82836/124

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Wijhe	Olst-Wijhe	Overijssel

Locatiennaam	Locatieomschrijving
Wijhe	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Wijhe	F			5229
Wijhe	F			6420

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 5: BRUGGEN en KEERMUUR.

BRUGGEN en KEERMUUR; beide bruggen liggen in de as; de keermuur is de grachtmuur aan eilandzijde van de oostelijke arm. De brug over de gracht maakt bouwkundig gezien onderdeel uit van het inrijhek en de keermuur: de keermuur fungeert als bruggenhoofd; hierop staat het hek; brug en keermuur van baksteen, XVIII; brug met twee afgeplatte togen en smeedijzeren leuning met boogjes; klinkerplaveisel. De tweede brug ligt in oostelijke richting in het verlengde van de andere brug en leidt over de Zandwetering tot het complex; bakstenen brug met doorlopende bakstenen borstwering; XXa; één segmentvormige toeg; klinkerplaveisel; de bakstenen wanden buigen aan het begin en eind naar buiten uit; in beide wangen in hardsteen het wapen De Vos van Steenwijk; midden op de leuning twee zandstenen leeuwen als wapenhouders, XVIIId, afkomstig van de ingangspartij van het gesloopte huis; de beide zittende, naar elkaar neigende leeuwen houden elk een verticaal gekroond blind (!) schild in rolwerk cartouches, de één met mannelijk wapenschild met randspreuk "HONI SOIT QUI MAL Y PENSE", de ander een ovaal schild zonder randspreuk.

Waardering

De BRUGGEN en KEERMUUR zijn van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de functionele en ornamentale waarden;
- als wezenlijk onderdeel van de hoofdas;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de uniciteit, de grootte en de hoge artistieke kwaliteit van de leeuwen.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Brug(L)

Monumentnummer*: 519662

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 november 2005
Kadaster deel/nr	82836/129

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Wijhe	Olst-Wijhe	Overijssel

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Wijhe	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Wijhe	F			5229

*Omschrijving***

Omschrijving onderdeel 6A: VILLA BOSLUST.

VILLA BOSLUST, 1910 - 1915; bakstenen deels gepleisterd gebouw van twee bouwlagen op rechthoekige plattegrond onder zadeldak met wolfseind; rode tuiles-du-nord pannen; achterbouw aan noordgevel (één laag) onder schilddak met dezelfde pannen; risalerend westelijk deel van de zuidgevel onder knik in het dak; oostelijk hiervan een uitbouw met balcon; diverse en onregelmatige gevel- en raamindelingen, o.a. vierlichts ramen, waarvan het dwarskalf iets boven de helft van de raamhoogte; vensters deels met (halve) luiken.

Waardering

De VILLA BOSLUST, deeltmakend van een ensemble van villa met schuur van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectuur, die typerend is voor het begin van de 20e eeuw.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Bijgebouwen kastelen enz.	Bijgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519663

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 november 2005
Kadaster deel/nr	82836/110

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Wijhe	Olst-Wijhe	Overijssel

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Wijhe	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Wijhe	F			5229

*Omschrijving***

Omschrijving onderdeel 6B: SCHUUR.

Kleine houten SCHUUR in zelfde bouwtrant als villa Boslust onder uitkragend zadeldak met rode kruispannen en versierde verlengingen van de daksporen; tot op twee derde van de wandhoogte horizontale zwarte delen; daarboven verticale delen, witgeschilderd; raampjes met roedenverdeling in het bovendeel.

Waardering

De SCHUUR, deellitmakend van een ensemble van villa met schuur is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectuur, die typerend is voor het begin van de 20e eeuw.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Bijgebouwen kastelen enz.	Schuur(L)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519664

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 november 2005
Kadaster deel/nr 82836/116

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Wijhe Olst-Wijhe Overijssel

Locatiennaam Locatieomschrijving
Wijhe

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Wijhe F 5229

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 7: IJSKELDER.

IJSKELDER, XVIII, ingangspartij XIXc; ten zuiden van de huisplaats aan de Zandwetering; gemetselde put met koepel en voorportaal, door heuvel overdekt; ingangspartij van machinale baksteen; onder hoek van 45 graden naar voren stekende steunberen; front met natuurstenen korfboog en "fronton" met daarachter kort zadeldakje; houten deur.

Waardering

De IJSKELDER van algemeen belang;

- vanwege de ouderdom;

- als wezenlijk (toenmalig) functioneel en cultuurhistorisch onderdeel van het complex.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Tuin, park en plantsoen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 519665

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 november 2005
Kadaster deel/nr 82836/91

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Wijhe Olst-Wijhe Overijssel

Locatiennaam Locatieomschrijving
Wijhe

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Wijhe F 5710

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 8: DUIVENTIL.

DUIVENTIL, XIX; in akker ten noorden van de zichtlaan; vierkant houten bouwsel op eiken palen; wanden van verticale delen, de onderzijde ter versiering gepunt; tentdak met rode tuiles du nord, be kroond met vierkant houten uitvlieg huisje met in elk wandje 5 vlieggaten.

Waardering

De DUIVENTIL is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de functionele en cultuurhistorische waarden;
- als ornamentaal-landschappelijk element.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Tuin, park en plantsoen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 529711

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 november 2005
Kadaster deel/nr 82844/40

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Wijhe Olst-Wijhe Overijssel

Locatiennaam Locatieomschrijving
Wijhe

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Wijhe F 5229

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 9: TUINSIERADEN.

TUINSIERADEN, te weten: stel kanonnen en twee (niet identieke) sokkels.

Kanonnen; op de keermuur aan weerszijden van het hoofdinrijhek een kanon op (nieuwe) houten affuit; brons, gegoten in Den Haag in 1787 en 1788.

Sokkel tussen bouwhuis en koetshuis; ong. 1700; zandsteen; vierkante sokkel op geprofileerde plint; vlakken versierd met festoenen en strikken in hoogrelief. Sokkel nabij de villa; XVIIIc; zandsteen; balustervormige vierkante (zonnewijzer?)sokkel in L.XV-stijl.

Waardering

De TUINSIERADEN zijn van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de cultuurhistorische en ornamentale waarden;
- vanwege de relatieve zeldzaamheidswaarde der kanonnen.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Tuin, park en plantsoen Tuinsieraad

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument